

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI
AHMET H. BOYACIOĞLU'NUN AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Cumhurbaşkanımız;

2949 sayılı, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, her yılın 25 Nisan gününü Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş Günü olarak kabûl etmiş ve bugünün törenlerle kutlanmasını, seminerler ve konferanslar tertiplenmesini emekliye ayrılmış olan Başkan ve üyelere Onur Belgesi verilmesini, 58. maddesiyle kurala bağlamıştır. Yasaya göre düzenlenen günümüze Hoş geldiniz! Diyerek töreni açıyor ve başta Zatı devletleri olmak üzere Millet Meclisimizin Sayın Başkanını, Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin Sayın Üyelerini, Sayın Başkanımızı ve değerli konuklarımızı kutlama törenini onurlandırmaları nedeniyle içten saygılarla selâmlıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 6. maddesiyle Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır İlkesini benimsemiş, 146 ila 153. maddeleriyle, Anayasa Mahkemesi'ni, Cumhuriyetimizin, demokrasinin ve demokratik hukuk devleti yaşamının vazgeçilmesi mümkün olmayan, Cumhuriyetimizi ve nitelikleriyle dayandığı temel ilkeleri belirlenen Cumhuriyet rejimimizi hukukça korumakla yetkili ve görevli kılarak, Ona, Türk Milleti adına egemenliği kullanan yüce kuruluşlar arasında çok müstesna bir yer tanımıştır.

Cumhuriyetimizin ve demokratik parlamenter rejimin hukuk alanında en güçlü koruyucularından biri olan Anayasa Mahkemesi, her yönde hızlı değişen ve gelişen ülkemizin, Atatürk'ün gösterdiği ve Anayasa'mızın da öngördüğü hedeflere vararak çağdaş uyarlık düzeyini aşmasında, yüklendiği büyük sorumluluğun bilinci içindedir. Büyük Atatürk'ün özelemlerinin gerçekleşmesi, yurttaşlarımızın toplumsal huzur ve milli dayanışma aydınlığında adaletin inan ve güven veren erdemini tatmaları için, Mahkememiz, çağdaş hukuk anlayışını ve bilimsel görüşlere değer vererek kendinden beklenenleri yerine getirmek duyarlılığını ve özenini göstermektedir.

Çeşitli vesilelerle ve nihayet 21. Kuruluş Yıldönümünde de ifade ettiğim gibi, bir kuruluşun güçlü olması, o kuruluşta görev alanların her yönden güçlü olmalarıyla doğru orantılıdır. Anayasa Mahkemesi'nin kararları kesindir. Kararların yapısı ve tekrar ele alınmalarının mümkün olmaması, ayrıca millî sınırlar içinde bütün ülkeye ve millete olan etkisi göz önünde tutulduğunda Anayasa Mahkemesi kararlarının yanılmaya tahammülü bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Meselenin sadece bu yönü bile, hata yapma ve yanılma ihtimalleri yok denecek kadar az olanlara Anayasa Mahkemesi'nde üye olarak görev verilmesinin zorunlu olduğunu kabule yeterlidir. Anayasa koyucunun, Anayasa Mahkemesi üyeliğinin. her çevrede ve adaylık niteliğini taşıyanların tümünde çalışma istek ve arzunu sürekli olarak uyandıracak düzeyde tutulmasını istediğini söylemek, bu Mahkemenin kurulmasıyla güdülen Anayasal ereğe tamamen uygun düşen bir davranış olur. Bu cümleden olarak Anayasa Mahkemesi üyelerinin kimi özlük haklarının kendi kuruluş yasasından çıkarılarak zihinlerde birtakım kuşku uyandıracak biçimde 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na bağlanması ve onunla düzenlenmesi, Anayasa'nın ilklerine ve yirmi yıllık uygulamaya aykırı düşmesinin yanında bu düzenlemenin, yukarıda sözü edilen durumu ters yönde etkileyerek Anayasa Mahkemesi'ni güçsüz ve giderek yozlaşmaya maruz bırakacak ve böylece Anayasa ile öngörülen üye adayı kaynaklarını da belli ölçüde kurutucu bir nitelik taşıdığını özellikle belirtmek isterim.

Bundan başka, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik güvencesi ilkesinin, Anayasamızın tümüne egemen olan ve yargı organlarının hepsini sararak zedelenmesine kesinlikle izin verilmemesi gereken, ayrıca, Devletimize hukuk devleti vasfını kazandıran temel kural olduğu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalı, bunun ihlalinde ise zarar görenin doğrudan doğruya Türk Milleti olacağından kuşku duyulmamalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanımız,
Değerli Konuklar,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü 11. maddede ifadesini bulmaktadır. Anayasa'nın bütününe egemen olan ve vazgeçilmesi mümkün bulunmayan bu ilke Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, irade makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk

kurallarıdır. Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz biçimindedir. Hiçbir kişi, makam ve kuruluş, kendisini, bu kuralın dışındayla tutamaz ve böyle bir iddiada bulunamaz. Öte yandan Ana-yasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü, ayrıca Anayasa'ya sadakat borcunu da beraberinde getirmektedir. Nitekim Anayasa'nın 42. maddesinde Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasa'ya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz denilmektedir. Bazı kanun hükümlerinin Anayasa Mahkemesi önünde tartışma konusu yapılmasıyla dava ve itiraz yollarının Anayasa'da kapatılmış olmasını, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesinin istisnası saymaya olanak yoktur. Daha açık bir anlatımla Ana-yasa'ya uygunluk denetimine tabi tutulmayan yasa metinleri de Anayasa'nın üstünlüğü ilkesine bağlıdır ve bunları da Anayasa'ya uygun bir içerik taşımaları gerektiğinde duraksanamaz. Bu gibi yasa kurallarında Anayasa'ya aykırılık varsa, bu hükümlerin de Parlamento tarafından Anayasa'ya uygun durum getirilmesi, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesinin ve Anayasa'ya sadakat borcunun bir sonucu sayılmalıdır.

Anayasa'nın 69. maddesinde, Siyasi Partilerin mali denetimleri Anayasa Mahkemesince yapılır, Siyasi Partilerin ....., denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir denilmiş olmasına karşın 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda yeterli düzenlemeler yer almadığı için, Anayasa Mahkemesi'nin, arzulan mali denetimi yapması mümkün görülememektedir.

Bu nedenle iş birliği olan, memleket gerçeklerine uygun düşmekle beraber malî denetime hem denetleyen ve hem de denetlenen açısından kolaylık sağlayan hükümlere Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik yapılarak yer verilmesinin yerinde olacağını düşünmekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanımız,

On iki Eylül gerçeği ve Ulusça geçirdiğimiz çok acı günler ve edindiğimiz tecrübeler, Cumhuriyetimizi her türlü tehlikeye korumanın zorunlu olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Önümüzdeki dönemde demokratik parlamenter düzenin sağlam esaslara oturmasında ve sarsıntısız olarak işlevini sürdürmesinde Anayasa Mahkemesi'ne düşen görevin ehemmiyetini bilmekteyiz. 20. Yüzyılın son çeyreğinde gerek ulusal gerek uluslararası alanlarda bireysel suçların, yerini, örgütlenmiş terör suçlarına bıraktığı görülmektedir. Sağ ve sol terör ör-

gütleriyle Ermeni terör örgütleri bunlara örnek gösterilebilirler. Bazı kısır politik menfaatlerin bütün dünyanın göz önünde mahkeme kapılarından içeri girerek yargılamalara ve hakimlerin: vicdanlarına egemen olduğunun ibretle seyredildiği günlerde Yugoslavya Hakimlerinin, Hukukun üstün kurallarına ve özellikle cezaların şahsiliği prensibine bağlı kalarak Ermenilerin uydurma soykırımı iddialarını tahkik konusu yapmamaları, gerçekten övülmeye layıktır ve bu davranış, kendilerini insan haklarının bânisi ve koruyucu sananlara verilmiş bir ders olmakla beraber, insanlığın geleceği yönünden ümitsizliğe düşmemenin de haklı tesellisini vermektedir.

Anayasa Mahkemesi, kuruluşundan beri çalışmalarını, varlığına ve çalışma şartlarına kesinlikle olanak vermeyen kiralık bir binada büyük bir özveriyle sürdürmüştür. Zati devletlerinin emirleri üzerine Anayasa Mahkemesi'ne tahsis edilen yapının, Mahkememizin yüceliğine uygun ve tüm çalışmalarını kapsayacak bir duruma getirilmesi için girişilen faaliyetler ciddi bir biçimde sürdürülmektedir. Anayasa Mahkemesi Projesini oluşturmak için Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca sınırlı bir yarışma açılmış, ayrıca imar planında yapılan değişme nedeniyle 3540 metre karelik bir alan kamulaştırılarak Anayasa Mahkemesi arsasına eklenmiştir.

Bu işlemlerin yapılmasında ve Anayasa Mahkemesi'nin bu binaya kavuşturulmasında gösterilen yakın ilgi nedeniyle başta Zati devletleri olmak üzere Sayın Başbakan'a, Sayın Maliye ve Gümrük Bakanıyla Bakanlık erkânına, Sayın Bayındırlık ve İskân Bakanına ve Yapı İşleri Genel Müdürlüğü elemanlarına, Devlet Plânlama Teşkilâtı Sayın Müsteşarına teşekkürlerimi sunmayı bir görev sayıyorum.

Sözlerime son verirken, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş Günü törenini onurlandırmaları nedeniyle başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere bu seçkin topluluğa yürekten teşekkürlerimi arz ediyorum.

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN KONUŞMASI

Anayasa Mahkemesi'nin Sayın Başkan ve Üyeleri,

Değerli konuklar;

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki 13 Kasım 1983 tarih ve 2949 sayılı Kanunun 58'inci maddesi uyarınca ilk defa düzenlenen bu törene katılmak ve aranızda bulunarak bu mutlu günümüzü sizlerle paylaşmaktan duyduğum sevinci evvelâ belirtmek isterim.

Cumhuriyetimizin ilan edildiği 1923 yılından 1962 yılına kadar geçen 39 yıllık süre içinde böyle bir mahkemenin kurulmamış olmasının, gerçekten büyük bir boşluk yarattığı düşüncesine sanırım hepiniz katılırsınız. Bu boşluk, çok partili döneme girdiğimiz 1946 yılına kadar belki, kendini o kadar hissettirmemişti. Fakat bu tarihten sonra Mecliste temsil edilen çeşitli partiler, çıkarılan kanunların Anayasaya aykırılığını zaman zaman iddia etmelerine rağmen, bunu tescil ettirecek böyle bir mahkeme olmadığından, iddialar da ortada kalmakta ve dolayısıyla çekişmeler gerek basında ve gerekse kamuoyunda uzayıp gitmekte idi. 1960 müdahalesinden sonradır ki, yeni hazırlanan 1961 Anayasası ile, yokluğu hissedilen bu yüce mahkememiz kurulmuş ve günümüze kadar görevlerini kesintisiz sürdürmüştür.

Anayasa Mahkememizin 20'nci kuruluş yıldönümünde de belirttiğim gibi, « gerek Cumhuriyeti ve gerekse milletin egemenliğini millet adına koruyup kollamakla yükümlü devlet organları arasında en yüce yargı organı olan >> Anayasa Mahkemesi, kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği hizmetlerle, toplumumuzun vazgeçemeyeceği ana kurumlarından biri olduğunu kanıtlayarak, saygın ve onurlu yerini korumuştur.

Yasama, yürütme ve yargı organlarını. idare makamlarını, öteki kuruluşlarla gerçek ve tüzel kişileri bağlayan temel hukuk kurallarının tümü olan Anayasa hükümleri gereğince, kanunların Anayasa'ya uygun olmadığı hakkında, Anayasa'da belir-

lenen makam ve kuruluşlarca açılacak davalara bakan, bunun yanında siyasi partileri kapatabilme ve mali açıdan denetleme, yüce divan sıfatıyla belli kişileri yargılama gibi demokratik toplum düzeninde son derece önemli görevleri yüklenen Anayasa Mahkemesi'nin, çalışmalarını, bu çok yönlü sorumluluklarının bilinci içinde, daima aynı etkinlikle sürdüreceği şüphesizdir.

Yeni Anayasamıza göre de, devletimizin şekli olan Cumhuriyet ve ona anlam kazandıran nitelikler değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez. Yakın zamanda milletçe geçirdiğimiz çok acı tecrübeler, nitelikleri ve dayandığı temel ilkeleri Anayasamızda belirlenen Cumhuriyetimizi, daha sade bir ifadeyle demokratik parlamenter rejimimizi her türlü tehlikeden korumanın zorunlu olduğunu açıkça göstermiştir.

Önümüzdeki dönemde demokratik parlamenter düzenin sağlam esaslara oturmasında ve sarsıntısız olarak işlevini sürdürmesinde rejimimizin adeta sigortası durumunda olan Anayasa Mahkememizin, üstlendiği görevin önemini özellikle belirtmek isterim.

Toplum hayatımızın Anayasa'ya uygun olarak yeniden organize edilmekte olduğu bugünlerde, Anayasa Mahkemesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümetin uyumlu bir şekilde çalışması, muhakkak ki yararlı sonuçlar sağlayacaktır.

Sayın konuklar;

Bu yeni Anayasamızı çok titiz bir çalışma içerisinde hazırladığımız hatırlardadır. Anayasa tasarısı aylarca kamuoyunda ve basında tartışmaya açık tutularak, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmıştır. Bütün bu görüş ve düşünceler de göz önünde tutularak, Milli Güvenlik Konseyi'nde tasarıya son şekli verilmiş ve bildiğiniz gibi daha sonra halkoyuna sunulurken, % 92,5 gibi büyük bir çoğunlukla kabul edilerek yürürlüğe konmuştur.

Sayın konuklar;

Bütün bunlara rağmen, Anayasamızda mevcut bazı maddeler, bir takım kişi ve kuruluşları rahatsız etmiş olabilir, ama mademki, « Hakimiyet kayıtsız şartsız Milletindir » diyoruz ve bu ilkeyi milletçe benimsiyoruz, o halde milletin büyük bir çoğunlukla onayladığı bu Anayasayı olduğu gibi kabul etmek durumundayız. Kaldı ki, isminden de anlaşılacağı üzere, kanunların anası olan Anayasanın, sık sık değiştirilmesinin de yararı yok-

tur, gelecek yıllarda ortaya çıkabilecek bazı zaruretler, belki Anayasa'da bazı değişiklikleri gerekli kılabilir. Ama herhalde bunun zamanı şimdi değildir. Anayasa hazırlanırken bazı hükümlerine karşı çıkanların, bu görüşlerini sürekli savunarak, tekrar 1961 Anayasası'na dönülmesi için bütün güç ve imkanlarını kullanmaya yeltenecekleri kuşkusuzdur. Nitekim, daha şimdiden bu Anayasayı kıyısından, köşesinden çekiştirenler vardır ve ileride de olacaktır.

Ancak, Anayasanın münakaşası, Anayasayı savunmakla görevli bu yüce kuruluşumuzun çatısı altında yapılmamalıdır. Aksi takdirde, kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyen bu makama gölge düşer. Bunu söylerken, Anayasanın hiçbir zaman münakaşa mevzuu yapılamayacağını ifade etmek istemiyorum. Elbetteki bu gibi hukuki ve ilmi münakaşalar yapılacaktır ve yapılmalıdır da ... Ancak yerinin burası olmadığım belirtmek istiyorum.

Anayasayı koruma andı içilerek üstlenilen Türkiye Cumhuriyeti'nin bekçiliği görevini, bundan böyle de sürdüreceğ olan Anayasa Mahkemesi'nin, ödevlerini yerine getirirken, insan haklarını ve Atatürk ilkelerini kendisine daima rehber ederek, devletimizin yükselme ve yücelmesinde yararlı çalışmalarını duraksamadan sürdürmesi, milletin ortak beklentisidir.

Anayasa Mahkememizin bunu etkinlikle yerine getireceğine inanıyor ve bu inançla kuruluşunun 22'nci yıldönümünü kutluyor, Yüce Mahkemenin başkan, üye ve mensuplarına sağlık, mutluluk, başarı dilekleriyle birlikte sevgilerimi sunuyorum